

כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה-

In order that they should not tarry three days without *Torah*

Overview

The **ברייתא** taught that the **נביאים** enacted that they should read the **תורה** on **שבת**, Monday and Thursday, so that there should be no three days (in a row) without **תורה**. Our **תוספות** discusses why specifically Monday and Thursday.

תוספות asks:

ואם תאמר מאי שנא שתיקנו שני וחמישי¹ -

And if you will say; what is special about Monday and Thursday that they enacted the reading on these two days specifically –

תוספות answers:

ויש לומר משום דאמר במדרש² משה רבינו עליו השלום עלה בחמישי³ לקבל לוחות האחרונות -
And one can say because the מדרש states that משה רבינו ע"ה went up to ה' סיני on a Thursday to receive the last לוחות -

וירד בשני⁴ ונתרצה לו המקום ולפי שהיה עת רצון באותה עלייה וירידה קבעו בשני וחמישי -
And he descended from the mountain on a Monday and ה' was appeased by משה, and since both the ascent and the descent was at a time of goodwill, therefore they fixed the time of reading the תורה on Monday and Thursday -

ולכך נמי נהגו להתענות בב' וה' -

And therefore there is also the custom to fast on Monday and Thursday –

תוספות anticipates a difficulty:

ואף על פי שעלה בהשכמה כדכתיב (שמות לד⁵) ועלית בבקר -

And even though משה went up early in the morning, as it is written. 'and you shall go up in the morning' -

שדומה שכל העליות היו בבקר ולא בלילה⁶ ולא תמצא כי אם מ' יום חסירים לילה אחד -

So presumably all the ascents of משה was in the morning, but not at night, so

¹ Seemingly it could have been on Sunday and Wednesday, or on Tuesday and Friday (or Tuesday and Wednesday), in which case there would also not be three consecutive days without **תורה**.

² See **תנחומא** (בוכר) פרשת וירא אות טז.

³ This was **ר"ח אלול**. See later in this **תוספות**.

⁴ This was on (י' תשרי) **יום הכפורים**, when ה' said 'סלחתי כדברך' to משה..

⁵ פסוק ב'.

⁶ בבוקר. See 'Thinking it over'. (seemingly) wants to prove that all עליות, including the עלייה for the **לוחות אחרונות** were בבוקר.

you will only find⁷ forty days less one night; (not forty complete days) -

תוספות responds:

אין להקפיד בכך ולפי סדר עולם נמי כן הוא -

One is not to be particular about this, and according to the סדר עולם it was also in this manner; meaning forty days minus one night -

דתניא בסדר עולם⁸ נמצא עלה בו' בסיון וירד בי"ז בתמוז ושבר הלוחות -

For the סיון and סיון taught; 'it comes out that משה ascended on the sixth of and descended on the seventeenth of תמוז and broke the לוחות -

ובי"ח בתמוז עלה ובקש רחמים עליהם שנאמר⁹ ואתנפל לפני ה' מ' יום וגומר -

And on תמוז י"ח he ascended and begged mercy for the Jews, as it states, 'and I implored before ה' for forty days', etc. -

ובכ"ט באב נתרצה המקום וירד משה לפסול הלוחות -

And on כ"ט אב Hashem was appeased, and משה descended to carve out the second לוחות -

ועשה עוד מ' יום מל' באב עד י' בתשרי ונתרצה המקום -

And he spent an additional forty days from ל' אב until י' תשרי when ה' was appeased -

וירד משה בי' בתשרי והלוחות בידו באותו יום נתרצה המקום לישראל -

And משה descended on י' תשרי with the לוחות in his hand; on that day ה' forgave the Jews -

שנאמר¹⁰ ויאמר ה' סלחתי כדברך לפיכך סליחה וכפרה הוא לדורות -

As it is stated, 'and ה' said "I have forgiven, as you spoke"', therefore this day of יום כפור is a day of forgiveness and atonement for all generations'. This concludes the citation from סדר עולם -

נמצא דמ' יום אחרונים חסירים לילה¹¹ שהרי ביום ל' באב עלה בהשכמה וירד ביום הכפורים -

It turns out that the last forty days are lacking one night, for משה ascended on early in the morning and descended on יום הכפורים ל' אב -

אם לא תאמר דעברוה לאלול -

⁷ From the various פסוקים it seems that משה was on סניי הר סיני (the last time to receive the אחרונות) for forty complete days (see for instance [תשא] לד, כה). However if he went up on ה' and came down on ב', we are lacking one night. There are 35 days (minus one night) from the first Thursday morning until the Wednesday five weeks later (7x5=35). There are five more days; T,F,SH,S,M. until Monday; so we are still lacking one night to complete the 40 days.

⁸ תנא ר' יוסי בן חלפתא סדר עולם (רבא). פרק ו'.

⁹ דברים (עקב) ט, יח.

¹⁰ Even though this is written by the פרשת מרגלים, but it refers to the מעשה העגל as well.

¹¹ There are the 29 days of אלול and the 10 days of תשרי (39) plus ל' אב which makes it 40, but we are missing the night preceding ל' אב.

Unless you can say that they were¹² מעבר אלול, which is uncommon –

anticipates a difficulty in saying that it does not matter if one night is lacking:

והא דכתיב בפרשת עקב¹³ ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים¹⁴ שהן מ' יום ומ' לילה -
And this which is written in פרשת עקב, 'and I stood on the mountain like the first days [which (the first days) were] forty days and forty nights' -

responds:

הכי קאמר כימים הראשונים ולא כלילות דאחרונות היו חסירים לילה אחד -
This is what the verse means; like the first days, but not like the first nights, for the latter forty were lacking one night –

responds to another difficulty:

ואף על גב דאיצטריך כימים לומר מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון -
And even though that the words 'כימים הראשונים' are necessary to teach us, just like the first days were with goodwill, so too the last days were with good will -
אבל האמצעים בכעס¹⁵ –

However the middle forty days were filled with anger –

responds, if that is all that כימים הראשונים is here to teach us that the latter were as good as the first, the תורה -

הוי מצי למיכתב כראשונים וכתוב כימים לומר כימים ולא כלילות -
Could have just written 'כראשונים' (as the first days), but instead the תורה wrote כימים 'to teach us like the first days, but not like the first nights' –

The question is now the reverse, perhaps כימים only teaches us that it was forty days only (not nights), so how do we know that the last days were ברצון like the first days -

ואי להך דרשה לחודא אתא הוי ליה למיכתב ואנכי עמדתי בהר מ' יום ותו לא¹⁶ -
For if it is only coming to teach this דרשה (of days and not nights) it should have

¹² That year אלול had thirty days; in which case we have a complete 40 days plus the half day of אב.

¹³ דברים י, י.

¹⁴ The first forty days were complete 40 days, for משה went up on סיון ו' and came down on תמוז י"ז. Since סיון has 30 days it amounts to 40 days plus. However the last forty days were not complete so how can it state כימים הראשונים מ' יום ומ' לילה.

¹⁵ How can תוספות explain that the word כימים teaches us that only the days were forty (but not the nights), when the word כימים teaches us something else, namely that the last days were as pleasant as the first forty days (as opposed to the middle forty days of prayer); how can we derive two different lessons from the same word.

¹⁶ So now since it states כימים הראשונים, we derive both that it was days and not nights and we also know that the אחרונים were ברצון like the ראשונים (but not the אמצעים).

been written, 'and I stood upon the mountains forty days', and no more mention of nights at all –

תוספות asks:

ואם תאמר ובסוף כי תשא כתיב¹⁷ ויהי שם עם ה' מ' יום ומ' לילה¹⁸ ובלוחות אחרונות כתיב -
And if you will say; but in the end of תשא כי תשא, it is written, 'and he was there with ה' forty days and forty nights', and that verse is written regarding the לוחות אחרונות –

תוספות answers:

ויש לומר דאימים שהתנפל קאי ולפי שלא פירש מעשה דאולי¹⁹ אכפרה בעד חטאתכם -
And one can say that this verse is regarding the days that משה prostrated in prayer, for since his action of חטאתכם בעד אכפרה (perhaps I will find atonements on behalf of your sins) was not explained clearly -
כמה עמד משה בתפלה מפרש לה הכא -

How much time משה spent in prayer, the תורה therefore explained it here in the end of פרשת כי תשא -

והא דכתיב בתר הכי²⁰ ויכתוב על הלוחות היינו אחר אותם מ' יום ומ' לילה²¹ -
And this which is written afterwards, 'and he wrote on the לוחות'; that took place after those middle forty days and forty nights -

דאותם אחרונים היו חסירים לילה –

For those last forty days were lacking one night.

in summation; whether we reckon according to the days of the week (where he ascended on a Thursday and descended on a Monday), or whether we count the days of the month as in סדר עולם (he ascended on ל' אב and descended on י' תשרי) it is forty days minus one night.

תוספות asks:²²

ואם תאמר בשלמא לרבי יוסי דאמר בשבת פרק רבי עקיבא (דף פז, ב) -

¹⁷ כז נאמר יהנה אל משה כתב לך את הדברים האלה פי על פי הדברים האלה כרתי אתך. שמות לד, כח. The simple reading of the verses imply that we are discussing he last forty days when משה gave ה' לוחות אחרונות.

¹⁸ It states clearly 40 nights, and we were saying all along that it was only 39 nights.

¹⁹ שמות (תשא) לב, ג.

²⁰ See footnote # 17. For the sequence of the פסוקים..

²¹ The middle forty were complete forty days, for משה ascended on the י"ח תמוז and descended on אב כט.

²² We have had two versions of the events; one from the (תנחומא) מדרש that משה went up on Thursday and came down on Monday, and the version of the סדר עולם that the last forty days were from ל' אב until י' תשרי. תוספות will attempt to coordinate these two versions. .

- פרק ר"ע in מסכת שבת who states in ר"י who states in דסיון²³ דההיא שתא הוה באחד בשבת נחא דעלה בה' -

משה That of that year was on a Sunday, it works out that משה ascended on a Thursday (for the third forty day period) -

לפי חשבון דאחד מלא ואחד חסר דיום ל' באב יום ה' הוה²⁴ -

According to the calculation that one month is full (thirty days), and one month is lacking (twenty-nine days) so that ל' באב is on a Thursday

אבל לרבנן דאמרי דביום ב' הוה ראש חודש סיון נמצא יום ל' באב ביום ו'²⁵ -

However according to the רבנן who maintain that ר"ה סיון was on Monday, it turns out that ל' אב is on Friday (not Thursday as previously explained).

תוספות offers some solutions:

אם לא נאמר דלרבנן ב"ז בתמוז שרף את העגל וזן החוטאים ובו ביום עלה -

עגל, and he burnt the י"ז תמוז, רבנן, on י"ז תמוז, and judged the sinners, and on that very same day he ascended for the second time -

וביום כ"ח באב ירד בהשכמה ופסל לוחות ובכ"ט באב שהיה יום ה'²⁶ עלה -

And on כ"ח אב he descended early in the morning, and carved out the לוחות, and on כ"ט אב which was a Thursday he ascended for the third time -

An alternate solution:

או נאמר²⁷ שכ"ט באב ירד ובו ביום עלה -

Or we can say that משה descended on כ"ט אב, and he ascended on that very same day - כ"ט אב

ונאמר²⁸ שהיה אב חסר כדי שיבא יום הירידה ביום הכפורים -

And we will also assume that אב was lacking a day (29 days) in order that the day of the final descent will be on יום הכפורים -

כדאמר ביש נוחלין (בבא בתרא דף קכא,א) שבו ניתנו לוחות אחרונות -

As the גמרא states in פרק יש נוחלין, 'that on that day of יוהכ"פ the latter לוחות were given' -

²³ The הגהות ה"ה amends this to reads דראש חודש סיון (instead of דסיון)

²⁴ ר"ה is on Sunday (מלא), ר"ח תמוז is on Tuesday (חסר), ר"ח אב is on Wednesday, so ל' אב is Thursday.

²⁵ ר"ה is on Monday, ר"ח תמוז is on Wednesday, ר"ח אב is on Thursday, so ל' אב is Friday. This does not coincide with what תוספות initially said that משה went up on a Thursday (for the third time).

²⁶ See footnote # 25. If ל' אב is Friday so כ"ט אב is Thursday.

²⁷ The second ascent was on י"ז תמוז, and the following ירידה ועלייה was on כ"ט אב. (instead of the one day descent and ascent on י"ז תמוז [like the previous answer] it was on כ"ט אב).

²⁸ This assumption applies to both scenarios just mentioned, Otherwise if אב was a מלא, the last ירידה would be on ט' (מ' יום חסר לילה א'). Both these solutions are still not in agreement with the סדר עולם (according to the רבנן who argue with יוסי).

אבל לפי מדרש תנחומא²⁹ שאומר דבי"ז בתמוז ירד -

- י"ז תמוז משה descended on תמוז who says that מדרש תנחומא However according to the
ובי"ח בו שרף את העגל ודן את החוטאים ובי"ט עלה -

And on י"ח תמוז he burnt the עגל and judged the sinners, and he ascended on
- י"ט תמוז

ונמצא יום עלייה של מ' אחרונים באה³⁰ באלול לא יבא בה' לא³¹ לרבנן ולא לרבי יוסי -

So it turns out that since the ascent of the last forty days was on אלול 'א, it will
never be on a Thursday; neither according to the רבנן, not according to ר"י -

וגם לא תמצא ירידה ביום הכפורים³² אם לא נאמר דעברוה לאלול:

And also the final descent will not be on יוהכ"פ, unless we assume that אלול was
מעובר (30 days), which is very unusual.

[ועיין תוספות שבת פט,א דיבור המתחיל לסוף]:

Summary

We establish the days of reading the תורה on Monday and Thursday, because those
were the days (respectively) on which משה descended and ascended סיני for the
third time

Thinking it over

ועלית בבוקר of פסוק after bringing the תוספות states that presumably all the עליות were
בבוקר, so therefore the לוחות אחרונות for עלייה³³ was also בבוקר. However we need no
additional proof that the לוחות אחרונות for עלייה was בבוקר, since the פסוק of ועלית
תוספות לוחות אחרונות, why does תוספות need to add that בבוקר is referring specifically to the עליה to receive the לוחות אחרונות היו בבוקר³⁴?!
שדומה שכל העליות

²⁹ פרשת כי תשא אות ל"א.

³⁰ The באה הגהות הב"ח amends this to read באחד (instead of באה).

³¹ according to the רבנן will be on שבת (see footnote # 25), and according to ר"י it will be on Friday (see footnote # 24).

³² It will be on י"א תשרי. 29 days of אלול and 11 days of תשרי = 40.

³³ See footnote # 6.

³⁴ רש"ש.